

โรคฉี่หนู

ภัยร้ายฤดูฝน

คุณน้ำพุ

“โรคเลปโตสไปโรซิส” โรคฉี่หนู หรือไข้หนู เป็นโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน สามารถติดโรคได้ในสัตว์หลายชนิด เช่น สุนัข หนู โค กระบือ สุกร แพะ แกะ สัตว์เลี้ยงในบ้าน เป็นต้น แต่พบมากในหนู ซึ่งเป็นแหล่งรังโรค และเป็นแหล่งแพร่กระจายเชื้อ ส่วนมากสัตว์ที่ไวต่อการรับเชื้อมักจะเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่อายุน้อย หรือลูกสัตว์ที่ไม่เคยได้รับภูมิคุ้มกันจากแม่มาก่อน สัตว์ที่ตั้งท้องมีอาการแท้ง

โดยจะพบโรคนี้ได้จากผู้ขายมากกว่าผู้หญิงประมาณ ๒.๕ เท่า และส่วนใหญ่พบในกลุ่มอายุ ๑๕-๕๔ ปี ความสำคัญของโรคนี้คือ ผู้ป่วยบางรายอาจมีอาการรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้ และผู้ป่วยที่เคยเป็นโรคนี้แล้วก็สามารถกลับมาเป็นซ้ำได้อีก

สาเหตุของโรค

โรคเลปโตสไปโรซิสมีสาเหตุมาจากการติดเชื้อแบคทีเรีย ชื่อ เลปโตสไปรา เทอโรแกรนส์ ซึ่งเชื้อชนิดนี้อาศัยอยู่ในท่อหลอดไตของสัตว์ได้หลายชนิด โดยมีหนูเป็นแหล่งรังโรคที่สำคัญที่สุด และสัตว์อื่นๆ ได้แก่ กระรอก กวางและสัตว์เลี้ยง เช่น สุกร หนู สุนัข โค กระบือ เป็นต้น สัตว์เหล่านี้อาจไม่แสดงอาการใดๆ แต่ก็มีเชื้อที่ท่อไต และขับออกทางเยี่ยวจากสัตว์ที่มีเชื้อได้นานหลายสัปดาห์ หลายเดือน หรืออาจตลอดชีวิตสัตว์ เชื้อที่ถูกขับออกมาจะมีชีวิตอยู่ได้นานหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสิ่งแวดล้อมต่อเชื้อ โรคนี้ มักจะพบการระบาดในเดือนตุลาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน เนื่องจากเป็นฤดูฝนต่อเนื่อง และมีน้ำขัง

การติดต่อ

การติดต่อมาสู่คน อาจติดต่อโดยตรง จากการสัมผัสกับเยี่ยวหรืออ้ววะที่ปนเปื้อนเชื้อของสัตว์นำโรคโดยตรง หรือติดต่อทางอ้อมโดยคนไปสัมผัสกับน้ำหรือดินที่ปนเปื้อน เชื้อไข้เท้าทางผิวหนังหรือเยื่อบุที่มีรอยแผล ซึ่งคนที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อมีได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ชวนา ชาวไร่ คนงานโรงฆ่าสัตว์ กรรมกรขุดลอก คูคลอง สัตวแพทย์ ผู้ที่อยู่ในชุมชนแออัดการสุขาภิบาลไม่ดี นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่เดินลุยน้ำ ว่ายน้ำ และล่าสัตว์ ก็มีโอกาสมัผัสกับโรคนี้ได้

อาการของโรค

อาการในคนอาจแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับชนิดและปริมาณของเชื้อระยะฟักตัวของโรคอาจเร็วภายใน ๒ วัน หรือนานถึง ๒๖ วัน หรืออยู่ในช่วง ๕-๑๔ วัน ผู้ติดเชื้อหรือได้รับเชื้อ อาจจะไม่มีอาการหรือมีอาการเล็กน้อยจนกระทั่งรุนแรง เริ่มด้วยมีไข้เฉียบพลัน หนาวสั่น ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ปวดศีรษะ ตาแดง คลื่นไส้ และปวดท้อง ถ้าปล่อยทิ้งไว้ อาจมีจุดเลือดออกตามเพดานปากหรือผิวหนังได้ อาการปวดศีรษะในผู้ป่วยเลปโตสไปโรซิส นั้นมักจะมีอาการปวดที่รุนแรงร่วมด้วยได้ อาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อมักจะรุนแรง และเฉียบพลัน อาจมีอาการปวดบั้นท้ายและกล้ามเนื้อร่วมด้วยได้ อาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ มักจะรุนแรง โดยเฉพาะที่หลัง ต้นขา และน่อง บางรายอาจพบภาวะแทรกซ้อนอื่นๆ ตามมาได้แก่

๑. ตาและตัวเหลือง
๒. ไตวาย
๓. ภาวะเลือดออกที่ได้พบบ่อย ได้แก่ เลือดออกใต้ผิวหนัง เยื่อบุตาเยื่อบุในทางเดินอาหาร ส่วนภาวะเลือดออกที่พบน้อยแต่รุนแรง ได้แก่ เลือดออกในปอดหรือสมอง
๔. ปอดอักเสบ
๕. กล้ามเนื้อหัวใจอักเสบ
๖. ม่านตาอักเสบ

๗. เบื่อสมอง/สมอง/เส้นประสาทอักเสบ และอาการทางจิต
๘. ในผู้ป่วยหญิงมีครรภ์ อาจทำให้แท้งบุตรหรือทารกในครรภ์เสียชีวิตได้

ผู้ป่วยที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหลังย่ำน้ำลุยโคลนแล้วมีอาการปวดหัว ตัวร้อน ปวดเมื่อยตามร่างกาย ให้รีบไปพบแพทย์โดยเร็วก่อนที่จะเชื้อจะลุกลามไปส่วนอวัยวะส่วนอื่น

การป้องกันโรค

เนื่องจากกำจัดเชื้อโรคให้หมดไปจากสิ่งแวดล้อมหรือการกำจัดสัตว์ที่เป็นพาหะให้หมดก็เป็นไปได้ยาก ดังนั้นแนวทางการป้องกันโรคด้วยการลดโอกาสการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการลดจำนวนสัตว์ที่เป็นแหล่งรังโรคจึงเป็นสิ่งสำคัญ การป้องกันการเกิดโรคเลปโตสไปโรซิสอาจทำได้โดย

๑. การให้สุศึกษาแก่ประชาชนและบุคคลในครอบครัว ให้ระมัดระวัง
สังเกตอาการของตนเองและคนข้างเคียงหากมีอาการไข้เฉียบพลัน ปวดศีรษะอย่างมาก
ปวดกล้ามเนื้อและต้นขา มีอาการคอแข็ง ตาแดงและมีเยื่อตาอักเสบ อยู่ในที่สว่าง
จะมีอาการเคืองตามากและน้ำตาไหล ให้รีบไปพบแพทย์ทันที

๒. หลีกเลี่ยงการลงเดินในน้ำที่แช่ขัง เป็นเวลานานๆ หากหลีกเลี่ยงไม่ได้ให้ใช้รองเท้าบูท หรือ ในกรณีที่มีบาดแผลควรปิดพลาสติกที่สามารถกันน้ำได้

๓. ควรบริโภคอาหารที่ปรุงสุกและร้อน การรับประทานอาหารนอกบ้านตามร้านค้าควรเลือกร้านจำหน่ายอาหารที่สะอาด ไม่สกปรกรกรุงรัง

๔. บริเวณที่จำหน่ายอาหาร เนื้อสัตว์ น้ำดื่ม น้ำใช้ ควรมีภาชนะปกปิดให้มิดชิดเพื่อป้องกันหนูและสุนัข ที่เป็นโรคมะปัสสาวะรด ร้านที่จำหน่ายอาหารควรจัดร้านค้าให้สะอาด จัดวางของให้เป็นระเบียบและง่ายต่อการทำความสะอาด บริเวณที่เตรียมอาหารหรือที่ล้างจาน ควรมีภาชนะเก็บขยะมูลฝอยและเศษอาหารเพื่อป้องกัน เป็นแหล่งอาหารของหนู ไม่ควรทิ้งเศษอาหารลงใน ท่อระบายน้ำ

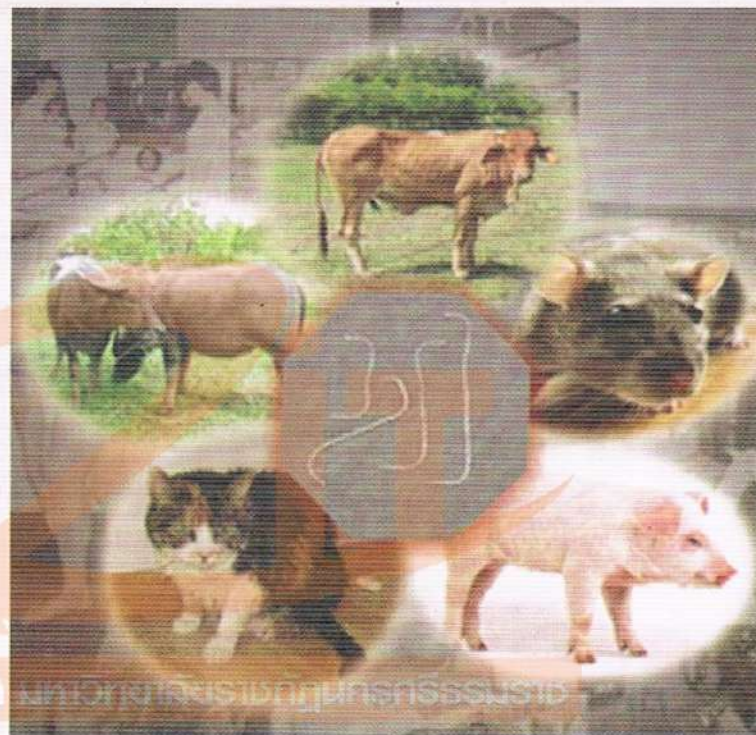
๕. น้ำใช้ควรเป็นน้ำที่มาจากแหล่งสะอาด ส่วนน้ำดื่มควรเป็นน้ำสะอาดเพื่อการบริโภคหรือน้ำ ที่ดื่มแล้ว

๖. ผู้ที่ดูแลผู้ป่วยด้วยโรคเลปโตสไปโรซิสนั้น ควรระวังการสัมผัสกับเชื้อโรคนี้ซึ่งจะมีอยู่ในน้ำปัสสาวะ หรือเสมหะของผู้ป่วย ดังนั้นจึงควรใช้ยาฆ่าเชื้อทำลาย เชื้อโรคเสียก่อน ก่อนที่จะนำไปทิ้ง

๗. ควบคุมดูแลสถานที่ให้สะอาด ไม่ให้มีสิ่งรกรุงรัง และทำการกำจัดหนูซึ่งเป็นพาหะที่สำคัญ ของโรคนี้

๘. ผู้ที่ทำงานในโรงงานฆ่าสัตว์ หรือผู้ที่ทำงานในที่ที่มีโอกาสสัมผัสกับโรคนี้ได้ ควรสวมถุงมือ และควรใส่รองเท้า

๙. กลีกรที่ทำการเลี้ยงสัตว์ ควรจัดหาแหล่งน้ำกินของสัตว์โดยเฉพาะ ให้แยกต่างหากจากแหล่งน้ำที่คนใช้ เพื่อหลีกเลี่ยงการปนเปื้อนของเชื้อโรคลงมาสู่ใน แหล่งน้ำธรรมชาติ

๑๐. สำหรับผู้ที่เสี่ยงต่อการติดโรคนี้ หรือช่วงที่จำเป็นต้องสัมผัสกับน้ำสกปรกนั้น การใช้ยาปฏิชีวนะจำพวก ด็อกซีซัยคลิน (Doxycyclin) ขนาด ๒๐๐ มิลลิกรัม สัปดาห์ละครั้งจะให้ผลดีมากสำหรับการป้องกันโรคนี้ได้

การป้องกันไม่ให้ เป็นโรคฉี่หนู ทำได้ง่ายๆ คือการหลีกเลี่ยงไม่ย่ำน้ำท่วม หรือถ้าจำเป็นก็ควรหารองเท้าบูตกันน้ำมาใช้ และควรล้างเท้าให้สะอาดเสมอ เมื่อมีการสัมผัสกับน้ำ สำหรับชาวบ้านชาวสวน ที่มีอาชีพ ต้องอยู่กับสัตว์เลื้อยต่างๆ ก็ควรดูแลสุขภาพของตนเอง และในกรณีที่มีอาการเจ็บป่วย มีไข้สูง ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ควรรีบไปพบแพทย์ เพื่อที่จะได้รับการรักษาตั้งแต่ต้นก่อนที่ อาการจะถูกกลามจนตายเกินแก้ เพราะโรคเลปโตสไปโรซิสสามารถป้องกันได้ และรักษาให้หายขาดได้

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ที่มา : กรมควบคุมโรค รู้ก่อนรู้ทันป้องกันได้ กระทรวงสาธารณสุข : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์

การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ; ๒๕๕๖. หน้า ๗๘

